

Martynenko V. O. Typical and individual difficulties of formation of reading skills in pupils of the 2nd grade.

The article analyzes the typical and individual difficulties of forming and developing reading skills of pupils in the 2nd grade. Typological groups of children with difficulties in learning reading of verbal character (phonetic-phonemic, lexical-grammatical underdevelopment of speech, orthoepic errors, lack of vocabulary, difficulties in coherent speech) and non-verbal character (deficiency of visual perception, visual and aural memory, problems with the development of different properties of attention, etc.) are substantiated.

Other negative factors of influence on the level of development in children of good reading skills are revealed, namely: insufficient didactic and methodological support of the process of forming the reading skills, incorrect ratio of the techniques of development of technical and semantic aspects of the reading skills in textbooks for grades 1-2, excessive filling of classes etc.

Emphasis is placed on providing the individual approach to pupils with intermediate and high levels of the reading skills formation.

Keywords: 2nd grade pupils; reading skills; Typical Curriculum; difficulties of verbal and non-verbal character; individual approach; visual perception; development of attention; educational-methodological support.

УДК 371.14

Матвеева Н. О.

**ОСНОВНИ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ГОТОВНІСТЬ МОЛОДИХ УЧИТЕЛІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ**

У статті розкрито основні важелі впливу на професійне становлення молодих та малодосвідчених учителів, визначено особливості формування ціннісного ставлення до професії та усвідомлення власного професійного вибору. Констатовано різноманітні аспекти наукових досліджень у контексті означеної проблеми та виокремлено концептуальні положення нормативних документів про освіту щодо потреби професійного розвитку сучасних фахівців освітньої галузі. Автором розглянуто та проаналізовано основні вимоги до учителя Нової Української Школи: здійснено оцінку статистичних даних щодо професійного самовизначення та рівня готовності молодих учителів до подальшої професійної діяльності та розвитку.

Проаналізовано особливості впливу різних факторів на підвищення рівня готовності до якісної та ефективної педагогічної діяльності малодосвідчених учителів та проведено порівняльний аналіз основних мотивів-регуляторів поведінки учителів з різним досвідом роботи щодо самовдосконалення та саморозвитку; узагальнено практичний та теоретичний досвід.

Ключові слова: професіоналізм, професійна придатність, професійна готовність, самовдосконалення, самоосвіта, професійний розвиток, навчання, педагогічний досвід.

Сьогодні ми перебуваємо на межі становлення нової парадигми неперервної освіти фахівця, від професіоналізму якого узалежнюється рівень розвитку нашої держави, її економічна стабільність, політична незалежність та примноження культурної спадщини. Питання неперервної освіти є дуже важливим як для кожного фахівця зокрема, так і для всієї світової спільноти. Основним завданням у контексті означеного виступає створення умов для неперервного навчання на основі новітніх технологій; надання освітньої, професійно-орієнтованої інформації широким колам педагогічних працівників упродовж їх життєдіяльності; вивчення, узагальнення та упровадження передового досвіду у педагогічній практиці; мотивування педагогів до самонавчання та саморозвитку. Так, особливо актуальною сьогодні є проблема професійного розвитку учителя Нової Української Школи, науковий, методичний, загальнокультурний рівень якого має бути приведений у відповідність до нових освітніх вимог. Практика показує, що Нова українська школа потребує педагога, який би умів орієнтувати власну діяльність на досягнення науки; систематично досліджував свою систему роботи; був відкритим новому; володів системним мисленням, умінням визначати перспективу подальшого професійного і загального свого розвитку. Належний професійний рівень учителя набуває особливого значення, бо саме у школі закладається основний фундамент подальшого розвитку українського суспільства. Як зазначав видатний педагог Я. Коменський: “Учителями повинні бути люди чесні, діяльні і працьовиті; не тільки для годиться, а й насправді вони повинні бути живими взірцями чеснот, що їх вони мають прищепити іншим...” [2, с. 33]. Учителю був і буде головною постаттю у навчально-виховному процесі: “Дитина росте і навчається у школі, а учитель – і є школа” (Ш. Амонашвілі) [1, с. 27]. На це націлюють, власне, й основні державні документи про освіту. Так, у Законі “Про загальну середню освіту” йдеться про те, що “педагогічним працівником повинна бути особа з високими

моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки у навчальних закладах середньої освіти..." [3]. Одним із стратегічних завдань, окреслених у Державній національній програмі "Освіта", є створення умов для формування творчої особистості – виховання нової генерації педагогічних кадрів, розробки комплексу теоретичних і методичних основ щодо забезпечення підготовки педагога. Натомість оновлена програма Нової Української Школи та ухвалені вимоги щодо виконання змістових ліній Державного стандарту початкової освіти акцентують увагу на розвитку ключових умінь і навичок, творчого розвитку особистості, що можливо за умови відповідного професійного рівня педагога, розвинутих його ключових компетенцій, педагогічної майстерності, самовідданості фаху. Практика засвідчує, що рівень загальної та фахової підготовки учителів навчальних закладів, навіть одразу ж після закінчення ВНЗ, не завжди відповідає вимогам сьогодення. На часі – зміна складових професіограми особистості педагога, основними якостями якого мають стати динамізм та мобільність, високий професійний рівень та конкурентоспроможність, здатність до постійного особистого та професійного зростання, творчості.

Аналіз актуалізованих джерел з означеної проблеми засвідчив, що вона не нова й неодноразово висвітлювалась низкою науковців у різних аспектах. Так, особливу увагу теоретики й практики приділяли вивченню питання загально педагогічної підготовки (В. Андрущенко, О. Абдуліна, Є. Барбіна, І. Бех, А. Богуш, Н. Волкова, І. Глазкова, І. Зязюн, Н. Кічук, В. Кремень, Н. Кузьміна, С. Максименко, Н. Ничкало, О. Савченко, С. Сисоєва, Н. Тализіна, А. Троцько, О. Щербакова); готовності особистості до професійної діяльності (О. Виговська, І. Гавриш, А. Линенко, С. Литвиненко, Б. Теплов, В. Ягупов); питанням професійно-творчого саморозвитку майбутніх фахівців (В. Андреев, Д. Богоявленська, Л. Виготський, П. Кравчук, Л. Лазарева, О. Лапицький, Є. Лукіна, О. Лук, А. Маслоу, О. Пехота, Я. Пономарьов, Ю. Фокін, В. Фрицюк). Науковці (К. Біла, А. Щербакова, Г. Яковлева) наголошують, що задля оволодіння педагогічною професією лише знань, умінь і навичок недостатньо, потрібні ще й професійні здібності, наявність яких прискорює процес професійної підготовки і слугує надійним підґрунтям педагогічної майстерності. З другого боку, на практиці постає проблема щодо рівня готовності учителів й, особливо тих, хто нещодавно став випускником ВНЗ й приступив до педагогічної діяльності, до виконання свого професійного обов'язку й подальшого зростання на цій ниві.

Усталила думка про те, що учитель з його світоглядом, професійною майстерністю, загальною культурою є носієм вічного й сучасного. Мінливість технологій, видів і засобів виробництва, професійної діяльності, службових функцій, зростання об'єму та мінливість інформації, інтенсивний розвиток духовної сфери життя, розширення творчого змісту професійної діяльності висувають нові вимоги до педагогічного працівника, його моральної зрілості, загальнокультурного і інтелектуального рівнів. Професійна компетентність учителя не обмежується вузькопрофільними рамками, а пов'язана з вирішенням широкого кола соціальних, культурологічних, психологічних, фізіологічних та інших проблем. Провідними серед рис і характеристик особистості нового учителя є соціально-моральна, професійно-педагогічна та пізнавальна спрямованість. Це своєю чергою дає підстави звернутись до "професійної придатності" як сукупності психічних і психофізіологічних особливостей людини, які необхідні для досягнення успіху в обраній професії та "професійної готовності" – психологічної, психофізіологічної, фізичної готовності та науково-теоретичної і практичної підготовки педагога.

Загальновідомою є статистика, що констатує відсів 30% молодих учителів упродовж перших трьох років професійної діяльності. У процесі нашого дослідження ми здійснили опитування майбутніх учителів (сьогодні – студентів) щодо їх професійного самовизначення та готовності надалі працювати відповідно професійного вибору, яке засвідчило, що 25% респондентів байдуже ставляться до своєї майбутньої професії, 30% – намагається не потрапити на роботу до загальноосвітньої школи. Це дає підстави задуматися про те, що готовність і здатність до саморозвитку та творчої зміни у процесі професійної діяльності є першою ознакою хорошого педагога й, зрозуміло, правильного професійного вибору особистості. З другого боку, професійний розвиток особистості віддзеркалює досягнення нею соціального та культурного рівня. Так, перед молодими фахівцями постає необхідність у прояві власних якостей та здібностей у площині професійної діяльності у поєднанні з якісним оволодінням та використанням теоретичного й практичного матеріалів; постійне удосконалення та розширення діапазону власних знань, умінь та навичок; їх творче використання на практиці. За такого підходу виокремлюємо *професіоналізм* як цілісну інтегративну характеристику суб'єкта професійної діяльності, що виявляється у

досконалому здійсненні та стабільних високих результатах цієї діяльності, проявляється у здатності до професійної самоорганізації, самоактуалізації, само зміни та професійного саморозвитку [4, с. 17]. Відтак критеріями професійного рівня малодосвідчених учителів виступають рівень професійних та “надпрофесійних” знань і якостей; рівень сформованості позитивної “Я-концепції”; прагнення до професійного та кар’єрного зростання [8, с. 32].

Процес формування необхідних компетентностей учителя полягає передовсім у цілеспрямованій взаємодії, творчій діяльності у спеціально організованих умовах із застосуванням необхідних форм, методів та засобів навчання [6, с. 33]. З другого боку побутує думка й про те, що високі результати уможлиблює використання особистісно-креативного підходу (за І. Кукуленко-Лук’янець) – сукупності концептуальних і методичних засобів розвитку і реалізації творчого потенціалу особистості з метою нейтралізації психологічних проблем суб’єкта, розблокування його креативного потенціалу, покращення успішності його професійної підготовки [5]. Ще упродовж навчання у вищому навчальному закладі, майбутні фахівці повинні здійснювати *професійне самовдосконалення* – свідоме та цілеспрямоване підвищення рівня професійної компетенції і розвитку професійно важливих рис та якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності і власної програми розвитку. Доречним є твердження Пауло Фрейре: “Як учитель я повинен знати, що я не можу ані навчати, ані навчатися, якщо мною не рухає, не тривожить і не примушує мене до пошуку та енергія, яку допитливість вносить у моє існування. Задоволення допитливості закликає до уяви, емоцій і здатності узагальнювати й порівнювати при дослідженні пізнавального об’єкта, а також його суті...” [7, с. 45]. За такого підходу на особливу увагу заслуговує пізнавальний інтерес та активність, які виступають рушійною силою самовдосконалення, самоосвіти та самореалізації особистості педагога.

Сучасний світ – динамічний, що вимагає постійної адаптації і внутрішніх змін молодій людині з тим, щоб вона могла відчувати себе затребуваною як в особистому, так і професійному житті. Окрім того, потенційні можливості та внутрішні ресурси особистості є невід’ємними складниками процесу її творчого саморозвитку. Особливо важливо це, на наш погляд, у педагогічній професії, яка потребує постійного, неперервного самонавчання та самовдосконалення, а тому молоді фахівці повинні чітко усвідомити потребу неперервного ознайомлення з передовим педагогічним досвідом, що загалом дозволить сформувати у собі ті необхідні професійні якості. На сьогодні існує чимало чинників, що впливають на підвищення чи навпаки зниження прагнення учителів професійно розвиватися. Представимо градацію основних стимулів особистісного та професійного саморозвитку молодих учителів (на основі результатів дослідження) (рис. 1):

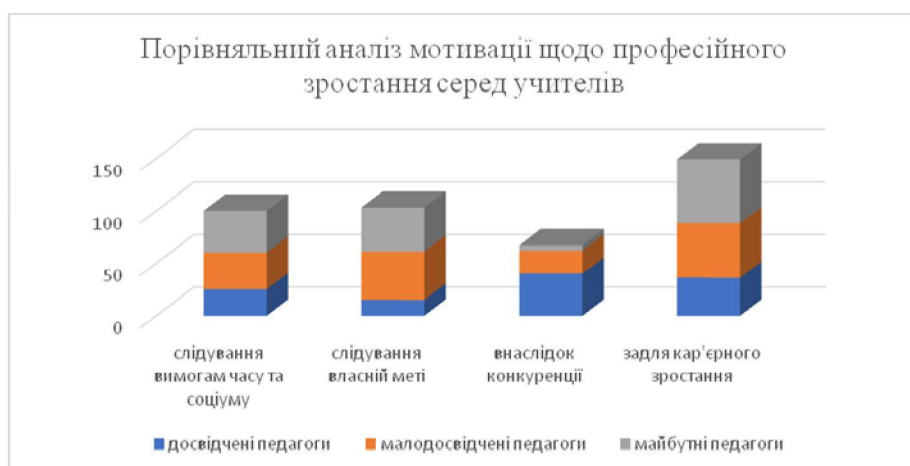

Рис. 1. Основні чинники, що стимулюють професійний розвиток сучасних учителів

Як бачимо з рис. 1, на відміну від досвідчених педагогів, молодими учителями керують прагнення досягати поставлених цілей, бажання кар’єрного росту, креативність, творчий підхід до справи. Дослідження готовності до професійної діяльності та саморозвитку молодих учителів, встановлення основних чинників впливу на цей процес дали змогу виокремити такі важелі, як-от: бажання самопізнання, намагання бути кращим за інших, бажання бути щасливим у професії, прагнення бути більш освіченим, намагання досягти комфортного існування в соціумі, прагнення досягнути поставленої мети, бажання розвинути емоційний інтелект, наміри виховати у собі

позитивні риси та якості, прагнення удосконалення умінь і навичок, здійснення реалізації себе крізь призму відчуттів, задля пошуку себе у житті, задля наближення до ідеального “Я” та інші. Важливо, більшість із респондентів, опитаних нами у процесі дослідження (усього – 186 осіб), розуміють потребу саморозвитку як складову соціальної зрілості та самостійності. Дослідження показало, що основними ціннісними орієнтаціями молодих учителів Нової Української Школи виступають: 1) пізнання як можливість розширення кругозору, загальної культури, інтелектуальний розвиток; 2) загальний та професійний розвиток; 3) використання своїх можливостей, сил та здібностей задля досягнення щастя та успіху; 4) творча діяльність. Для значної частини молодих учителів важливими є особисті (34%) та професійно-прагматичні (22%) орієнтації, а особистісно-розвивальні орієнтації посідають 19% позиції. З огляду на особливості професійної діяльності учителів, можна відзначити, що збагачення власної системи цінностей потрібно спрямовувати на орієнтації, зумовлені розвитком педагогічної культури особистості, з’ясування наявних якостей, комунікативного та інноваційного потенціалу, впевненості у правильності професійного вибору, бажання надалі розвиватись на професійній ниві. Задля того, щоб учителі були готовими до якісної та самовідданої професійної діяльності, варто сформулювати у них ще у процесі навчання у ВНЗ емоційно-вольові риси, уміння самостійно здобувати знання, мотивувати прагнення систематичного самовдосконалювання, що у майбутньому впливатиме на створення власного іміджу, стилю роботи.

Отже, вище означене дозволяє стверджувати, що успіх особистості у професійній діяльності, досягнення прогнозованого результату та поставленої мети позитивно впливають на самооцінку, дають віру в свої сили, знімають бар’єри, викликають бажання рухатись далі до досягнення нових цілей. Відтак усвідомлення власної потреби в розвитку та самовдосконаленні, формування здатності до самопізнання, самоаналізу, самоуправління власною траєкторією розвитку є тим підґрунтям, на якому базується готовність та здатність молодих педагогів до професійної діяльності, самореалізації, самовдосконалення.

Використана література :

1. Амонашвили Ш. Здравствуйте, дети! Москва : Просвещение, 1983. 324 с.
2. Гавриченко С. Учитель XXI століття. Який він? *Директор школи*. 2007. № 3. С. 6-9.
3. Закон України “Про загальну середню освіту”. *Інформаційний збірник МО України*. 1999. № 15. С. 6-31.
4. Капто А. С. Профессиональная этика. Москва : Педагогика, 1999. 321 с.
5. Кукулєнко-Лук’янець І. В. Особистісно-креативний підхід у навчанні іноземної мови : навч.-метод. пос. для студентів вищ. навч. закл. Черкаси : вид. Ю.А.Чабаненко, 2004. 210 с.
6. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібн. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.
7. Пауло Фрейре. Педагогіка Свободи: етика, демократія і громадянська мужність / перекл. з англ. О. Дем’янчука. Київ : Вид. дім “КМ Академія”, 2004. 124 с.
8. Товканець Г. В. Університетська освіта : навч.-метод. посібник / уклад. Г. В. Товканець. Київ : Кондор, 2011. 182 с.

References :

1. Amonashvyly Sh. Zdravstvuite, dety! Moskva : Prosveshchenye, 1983. 324 s.
2. Havrychenko S. Uchytel XXI stolittia. Yakyy vin? *Dyktor shkoly*. 2007. № 3. S. 6-9.
3. Zakon Ukrainy “Pro zahalnu seredniu osvitu”. *Informatsiynyi zbirnyk MO Ukrainy*. 1999. № 15. S. 6-31.
4. Kapto A. S. Professionalnaya etika. Moskva : Pedagogika, 1999. 321 s.
5. Kukulenko-Lukianets I. V. Osobystisno-kreatyvnyi pidkhid u navchanni inozemnoi movy : navch.-metod. pos. dlia studentiv vyshch. navch. zakl. Cherkasy : vyd. Yu. A. Chabanenko, 2004. 210 s.
6. Nisimchuk A. S., Padalka O. S., Shpak O. T. Suchasni pedahohichni tekhnolohii : navch. posibn. Kyiv : Prosvita, 2000. 368 s.
7. Paulo Freire. Pedahohika Svobody: etyka, demokratiia i hromadianska muzhnist / perek. z anhl. O. Demianchuka. Kyiv : Vyd. dim “KM Akademiia”, 2004. 124 s.
8. Tovkanets H. V. Universytetska osvita : navch.-metod. posibnyk / ukklad. H. V. Tovkanets. Kyiv : Kondor, 2011. 182 s.

Матвеева Н. А. Главные рычаги влияния на готовность молодых учителей к профессиональной деятельности и развитию.

В статье раскрыты главные рычаги влияния на профессиональное становление молодых и малоопытных учителей, определены особенности формирования ценностного отношения к профессии и осознания собственного профессионального выбора. Констатированы различные аспекты научных исследований в контексте этой проблемы и выделены концептуальные положения нормативных документов об образовании, о необходимости

професійного розвитку сучасних спеціалістів сфери освіти. Автором розглянуті та проаналізовані основні вимоги до вчителя Нової Української Школи: здійснено оцінку статистичних даних про професійне самоопределення та рівень готовності молодих учителів до подальшої професійної діяльності та розвитку.

Проаналізовані особливості впливу різних факторів на підвищення рівня готовності до якісної та ефективної педагогічної діяльності малоопитних учителів і проведено порівняльний аналіз головних мотивів-регуляторів поведінки учителів з різним досвідом роботи з самосовершенствуються та саморозвитку; обобщен практичний і теоретичний досвід.

Ключевые слова: професіоналізм, професійна придатність, професійна готовність, самосовершенствование, самообразование, развитие, обучение, педагогический опыт.

Matveieva N. A. Main factors of impact on youth teachers' readiness to professional activity and development

The article reveals the main levers of influence on the professional formation of young and inexperienced teachers, features of the formation of value attitude to the profession and awareness of their own professional choices. Different aspects of scientific research in the context of the mentioned problem are stated and the conceptual provisions of normative documents on education concerning the needs of professional development of modern specialists in the educational sphere are outlined. The author reviews and analyzes the basic requirements for the teacher of the New Ukrainian School: evaluation of statistical data on professional self-determination and the level of readiness of young teachers for further professional development and development.

Peculiarities of the influence of various factors on increasing the level of readiness for qualitative and effective pedagogical activity of inexperienced teachers are analyzed, and a comparative analysis of the main motives-regulators of behavior of teachers with various experience of work on self-improvement and self-development is carried out; generalized practical and theoretical experience.

Keywords: professionalism, professional suitability, professional readiness, self-improvement, self-education, professional development, training, pedagogical experience.

УДК 373.3.016:51]:004

Матвієнко О. В., Фатич М.

**ЕЛЕМЕНТИ ТЕХНОЛОГІЇ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ**

Стаття пропонує короткий огляд основних напрямів запровадження та розвитку американської технології STEM. Проаналізовано нормативно-правові документи, які спрямовані на активне впровадження STEM-освіти в Україні. А саме, проект концепції STEM-освіти, план заходів щодо впровадження STEM-освіти в Україні, методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти в навчальних закладах. Здійснено аналіз необхідності впровадження STEM-освіти в освітній простір України, адже націлений орієнтир української держави до європейського суспільства вимагає від молодого покоління інших підходів мислення, інших професій, а відповідно повинні змінюватись підходи до навчання розпочинаючи з початкових класів, а оскільки математика є однією з основних складових STEM-освіти, то елементи її повинні запроваджуватись ще розпочинаючи з початкових класів.

Ключові слова: STEM-освіта, інтегрований урок, навчання математики, сучасний вчитель.

Питання реформації в освіті є досить не новим особливо, на даному етапі розвитку українського суспільства. Аналізуючи зміни, які відбуваються у всіх сферах суспільного життя, постає питання змін в освіті, зміні підходів до надання освітніх послуг, методів та концепцій передачі знань. Однією з таких концепцій є американська технологія STEM, яка почала існувати ще досить давно, але слід звернути увагу, що Україна не залишається осторонь цієї новинки, прикладом цьому є розробка Міністерством освіти і науки методичних рекомендацій щодо розвитку STEM-освіти в Україні у закладах загальної середньої та позашкільної освіти на 2019/2022 навчальний рік [5]. В цьому документі запланована велика кількість заходів популяризації STEM-освіти серед педагогічних кадрів. ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти", визначив основні напрями розвитку STEM-освіти це: розроблення науково-методичних засад впровадження STEM-освіти, нормативно-правових документів; аналіз результативності процесу і динаміки розвитку, шляхи підвищення ефективності впровадження інновацій, виявлення проблем та прогнозування подальших тенденцій розвитку напрямів STEM-освіти; проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою "Науково-методичні засади створення та функціонування Всеукраїнського науково-методичного віртуального STEM-центру (ВНМВ STEM-центр)" на 2017–2021 роки, реалізація заходів Програми інноваційно-освітнього проекту